

1. Obiekt

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

2. Czas powstania

park z XVIII i XIX w.,
dwór z XVIII w.,
zabudownia folwarczne z
XIX w.

3. Miejscowość

HAWŁOWICE GÓRNE

11. Zdjęcia,

4. Adres

Hawłowice, 37-560 Pruchnik

5. Przynależność administracyjna

województwo przemyskie
gmina Pruchnik

6. Poprzednie nazwy miejscowości

Hawłowice

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo rzeszowskie
powiat Jarosław

8. Właściciel i jego adres

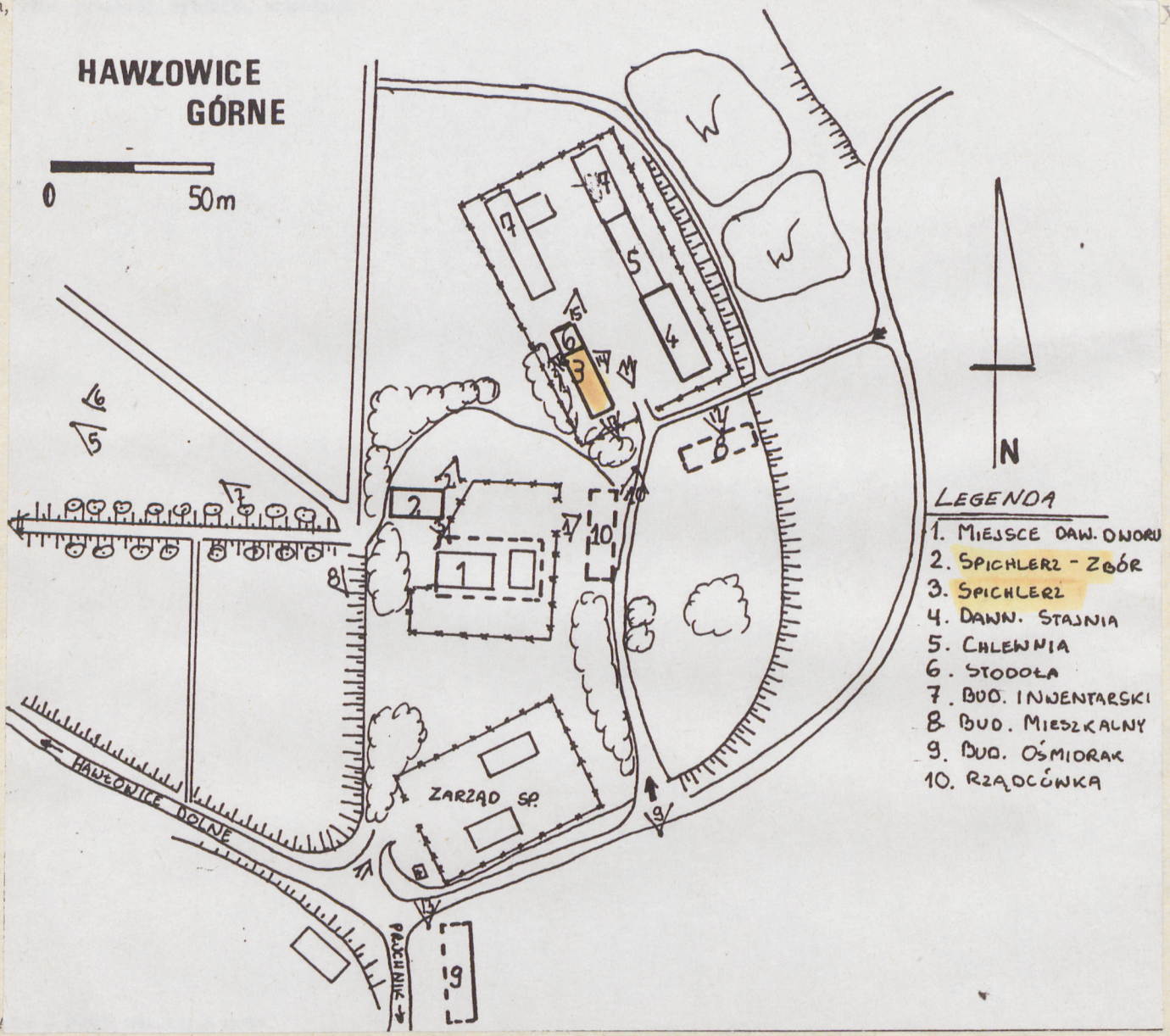
Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w
Hawłowicach. Szkoła Podstawowa

9. Użytkownik i jego adres

Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w
Hawłowicach. Szkoła Podstawowa

10. Rejestr zabytków:
173 z 6.01.1987 - 2602 i park

Nr ..... data .....

Założenie przestrzenne w Hawłowicach Górnych istniało prawdopodobnie w XVII w. Trudno jednak powiedzieć w czyich rękach znajdował się w tym czasie. W 1928 roku właścicielami byli Eustachy Wolski, do którego należało 138 ha. ziemi i Roman Wolski, który był właścicielem 185 ha. W posiadaniu rodziny Wolskich majątek w Hawłowicach Górnych był do 1945. Prawdopodobnie przed wojną specjalizował się w hodowli koni i bydła. Po II wojnie światowej majątek rozparcelowano, a w 1951 roku utworzono razem z majątkiem w Hawłowicach Dolnych Spółdzielnię Rolniczą. Obecnie właścicielem dawnego majątku jest Rolnicza Spółdzielnia Produkcyjna w Hawłowicach.

Pierwsze założenia parkowe pochodziły z wieku XVII lub XVIII wieku. Z tego okresu pochodzi budynek małego spichlerza (zboru- kaplicy) nr 2. Na XVII w. datowany był nieistniejący już dziś dwór nr 1 (jego ruiny stały jeszcze w 1961 roku). W 1 poł. XIX w. został założony park o charakterze krajobrazowym, który w 2 pozostał przebudowany zyskując wspólne rozplanowanie z sąsiednim parkiem w Hawłowicach Dolnych. Budynki wewnątrz podwórze folwarcznego jak spichlerz nr 3 czy budynki dawnej stajni nr 4 i chlewni nr 5 istniały już w 1852 roku. Z analizy planu założenia z 1852 roku wynika że prawdopodobnie na pn. od budynków nr 3, 4, 5 znajdowały się inne budynki gospodarcze o nieznanym jednak przeznaczeniu. W 2 poł. XIX wieku lub w początku wieku XX musiał powstać dobudowany od pn. do spichlerza budynek malej stodoły nr 6 oraz nieistniejący już drewniany budynek mieszkalny, który znajdował się na pd. od budynków podwórze folwarcznego, oraz nieistniejący już budynek ośmiorodzinny nr 9.

c.d. na wkładce nr 1

SYTUACJA: Wieś Hawłowice położona jest w centralnej części województwa przemyskiego w odległości około 30 km na pn.- zach. od Przemyśla. Siedziba gminy w Pruchniku oddalona jest około 3 km na pd.- zach., a siedziba dawnego powiatu w Jarosławiu oddalona jest około 15 km na pn.- wsch. Do Hawłowic prowadzi tylko jedna asfaltowa droga od strony Pruchnika. Droga łącząca Pruchnik z Jarosławiem przebiega około 1.2 km na wsch. od Hawłowic. Zespół dworsko-folwarczny w tzw. Hawłowicach Górnych znajduje się w pn. części wsi Hawłowice. Położony jest na wierzchu górzystego wyniesienia tuż przy rozwidleniu drogi asfaltowej. Jej wsch. odnoga w postaci drogi gruntowej od wsch. ogranicza zespół, a zach. biegnie w kierunku zespołu dworsko-folwarcznego w tzw. Hawłowicach Dolnych. Obydwa zespoły oddziela od siebie dolina niewielkiego potoku dopływu rzeczki Mleczy. Połączone są tylko w.w. drogą asfaltową i aleją kasztanową biegnącą groblą od zach. od Hawłowic Dolnych.

KOMPOZYCJA: Zespół dworsko-folwarczny w Hawłowicach Górnych ma kompozycję geometryczną - rozproszoną. Kształtem zbliżony jest do czworokąta. Czytelna osią kompozycji, a zarazem główną osią widokową jest prosta na której położony był dwór i aleja kasztanowa łącząca obydwie zespoły Hawłowic. W zespole brak jest obecnie wyraźnej dominanty. Wnętrze urbanistyczne zespołu ma charakter krajobrazowy z wyraźną przewagą zieleni w części zach. i pd. oraz architektoniczny w części pn.- wsch.- folwarku. Podłoga urbanistyczna wypukła opada łagodniej w kierunku pn. i bardziej stromo w kierunkach zach. ku dolince strumienia oraz na pd. i wsch. ku drodze. Podłogę stanowią ją poszycie parkowe, rozległe łąki, drogi gruntowe oraz parter wodny oraz drogi gruntowe wewnątrz zespołu.

Zespół dworsko-folwarczny zajmował pierwotnie obszar ok 10 ha, ograniczony później do 6 ha. Od pd i wsch ograniczają go w.w. drogi, od pn. sąsiaduje z nim łąki i pola, a od zach. dolina strumienia i park Hawłowic Dolnych. Pierwotnie zespół był znacznie bardziej rozbudowany w kierunku pn. Nie zachowały się żadne ślady pierwotnego ogrodzenia, ani bram wjazdowych. Obecnie wydzielone są w zespole trzy parcele ogrodzone płotem z siatki drucianej. Na pd. współczesne budynki zarządu spółdzielni teren wokół dawnego dworu nr 1 oraz bezpośrednie otoczenie podwórze folwarcznego. Do wnętrza zespołu prowadzą dwie drogi od pd. i jedna od wsch. od strony w.w. drogi asfaltowej i jej wschodniej odnogi oraz prowadząca od zach. od strony Hawłowic. Główny wjazd do zespołu prowadzi od pd. od drogi asfaltowej dochodząc dziś tylko do terenu zajmowanego przez współczesne budynki zarządu spółdzielni. Przy wjeździe tym stoi na skarpie krzyż na murowanym cokole z datą 1846. Jak wynika z planu ogrodów z 1852 droga ta biegła pierwotnie dalej w kierunku pn. prowadząc przed front dworu i dalej w kierunku podwórze folwarcznego znajdującego się w pn. części zespołu. Prawdopodobnie w II poł. XIX w. powstał obecny dojazd do podwórze folwarcznego prowadzący od drogi południowej. W pd. części najlepiej zachował się pierwotny drzewostan, składający się głównie z starych nasadzeń lip, kasztanowców, dębów i nielicznych drzew iglastych. W centralnej części parku stał niegdyś dwór murowany nr 1 mający pierwotnie trzy alkierze. W jego miejscu postawiono później murowany budynek mieszkalny wraz z niewielkim budynkiem gospodarczym prawdopodobnie wykorzystując część fundamentów z dawnego dworu. Około kilkunastu metrów na pn.- zach. od dworu stoi do dziś niewielki murowany budynek nr 2 prawdopodobnie pełniący niegdyś rolę spichlerza, a później jak podają niektóre źródła zboru arińskiego i kaplicy. Jest to jedyna pozostałość z wcześniejszego XVII w. założenia. W pn.- wsch. części zespołu znajduje się podwórze folwarczne. Pokrywa się ono zasięgiem dawnego podwórze folwarcznego. Wg. pierwotnego założenia budynki ustawione były w dwóch rzędach. Wg. planu z 1852 roku prawdopodobnie były to trzy rzędy budynków, a dalsze zabudowania folwarczne znajdowały się bardziej na pn. Obecnie zachował się układ dwóch rzędów budynków gospodarczych równoległych do osi pd.- pn. c.d. na wkładce nr 1

14. Kubatura	15. Powierzchnia użytkowa całość zał ok 6 ha., folwark ok 1 ha.	16. Przeznaczenie pierwotne hodowla zwierząt ?	17. Użytkowanie obecne produkcja ogólnorolnicza, hodowla drobiu.
18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja Nieznane są dokładne daty przebudowy lub likwidacji poszczególnych budynków. W początku lat 60- tych stał jeszcze dawny budynek dworu. Na jego miejscu postawiono prawdopodobnie w latach 60- tych lub 70- tych niewielki murowany budynek mieszkalny. Budynek spichlerza nr 3 pełni dziś funkcje magazynu. Nieznane jest przeznaczenie komina dobudowanego do jego elewacji pd. Prawdopodobnie poza naprawami stopów i więźby dachowej, wymianą pokrycia dachu oraz założeniem instalacji elektrycznej nie przeprowadzono w nim żadnych remontów. Budynek dawnej stajni i chlewni nr 4 i 5 zostały częściowo rozebrane i przebudowane prawdopodobnie w latach 70- tych lub 80- tych. Wtedy powstały również pozostałe budynki w dzisiejszym podwórzu folwarcznym, prawdopodobnie w miejscu wcześniejszym tam stojących budynków, trudnych jednak do dokładniejszego zlokalizowania. Trudno również powiedzieć kiedy dokładnie zostały rozebrane zapamiętane przez mieszkańców wsi budynki mieszkalne nr 8 i 9 i prawdopodobnie budynek dawnej rządcówki nr 10. Pozostałe budynki znajdujące się obecnie wewnątrz zespołu powstawały w latach 60 i 70 - tych.		19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje) Stan zachowania zespołu jako całości jest zły. Dotyczy to zarówno parku krajobrazowego, którego drzewostan zachował się szczątkowo (w około 30%) jak również części gospodarczej. Z budynków użytkowanych w folwarku przed 1945 pozostał nienaruszony tylko budynek spichlerza nr 3 i stojącej obok niego niewielkiej stodoły nr 6, noszących jednak liczne ślady zniszczeń spowodowanych wilgocią i działalnością drewnojadów. W stosunkowo najlepszym stanie jest objęty ochroną zabytkowy spichlerz- zbór ariański- kaplica nr 2. Pozostałe budynki gospodarcze, albo nie istnieją albo zostały w znacznym stopniu przebudowane. Nie zachował się żaden z budynków mieszkalnych dawnej kolonii. Zniszczeniu po 1945 roku uległ również zabytkowy dwór na fundamentach, którego postawiono budynek mieszkalny z niewielkim budynkiem gospodarczym. Nie zachowały się również żadne ślady po dawnym ogrodzeniu i bramach wjazdowych. Sieć dawnych dróg wewnętrznych jest również słabo czytelna za wyjątkiem alei prowadzącej groblą z Hawłowic Dolnych do Górnych i być może pierwotny dojazd do podwórza folwarcznego od pd. 20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowywania)

22. Bibliografia

- 1/ Piórecki J. Zabytkowe ogrody i parki województwa przemyskiego. 1989
- 2/ Biuletyn Historii Sztuki z.3. Warszawa 1961
- 3/ Księga Adresowa Polski. 1928
- 5/ Ewidencja parkowa dla Hawłowie Górnych [oprac.] J. Piórecki, 1974

23. Źródła ikonograficzne i fotografia (rodzaj, miejsca przechowywania, sygnatury)

Mapa sztabowa z 1937 roku w skali
1:100000
Plan ogrodu w Hawłowicach Górnych
z 1852 roku. (za Piórecki J. 1989)

24. Uwagi różne

25. Opracował

tekst ..... Przemysław Bobrowski - czerwiec 1994.
imie, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki ..... Przemysław Bobrowski - czerwiec 1994.
imie, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotogr. ..... Przemysław Bobrowski - czerwiec 1994.
imie, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów ..... MNR w Szreniawie

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

5 wkładek, w tym wkładka szczegółowa spichlerza nr 3

1. Miejscowość

HAWŁOWICE
GÓRNE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

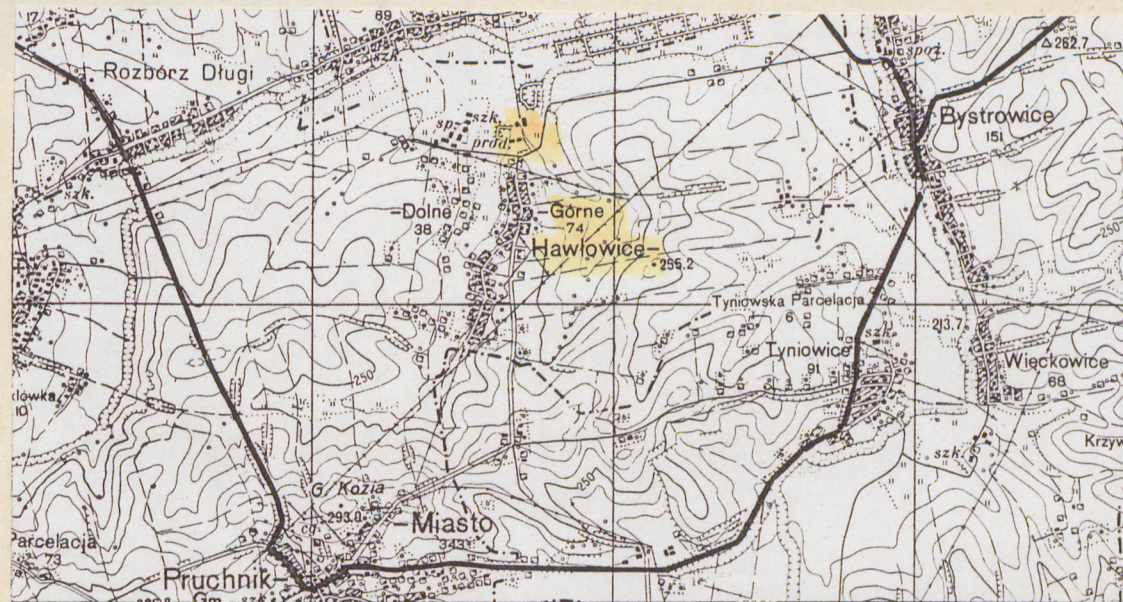
Ciąg dalszy opisu, plan orientacyjny, spis zdjęć i zdjęcia

c.d. pkt. 12 Stojące dziś w podwórzu folwarcznym budynki inwentarskie oraz budynek zarządu spółdzielni powstały w latach 60 i 70-tych. Autorów poszczególnych budynków i założenia nie udało się ustalić. Z budynków należących do zespołu najmniej przebudowany jest budynek dawnego spichlerza nr 3, dla którego założono wkładkę szczegółową.

c.d pkt. 13 Ze starych budynków gospodarczych zachował się budynek spichlerza nr 3 oraz niewielkiej stodoły nr 6 od pn. przylegał do nich budynek inwentarski o nieznanym przeznaczeniu nr 7 obecnie, w jego miejscu stoi budynek obór wykorzystywanych obecnie do hodowli drobiu. W drugim rzędzie (bardziej na wsch.) stoją budynki inwentarskie powstałe w miejscu dawnej stajni nr 4 i chlewni nr 5 i budynku inwentarskiego nr 6. Nie udało się ustalić jaką dokładnie pełniły poszczególne budynki w części folwarcznej. Na pd od zabudowań folwarcznych tuż przy drodze odchodzącej w kierunku wsch. w miejscu gdzie obecnie stoi niewielki budynek wagi znajdować się miał drewniany budynek mieszkalny nr 8 przeznaczony prawdopodobnie dla pracowników sezonowych. Przy drodze dojazdowej do folwarku ok. 30m na wsch od dworu stał prawdopodobnie budynek mieszkalny (wg. mieszkańców wsi mieszczący zarząd) nr 10. Przy rozwidleniu dróg znajdować się miał murowany budynek ośmiorodzinny. Innych budynków należących do zespołu nie udało się zidentyfikować

SPIS ZDJĘĆ:

- 1/ Budynek mieszkalny w miejscu dawnego dworu od wsch.
- 2/ Dawny spichlerz kaplica nr 2 od pn.
- 3/ Dawny spichlerz kaplica nr 2 od pd.
- 4/ Fragment alei łączącej parki w Hawłowicach Górn. i Doln. od zach.
- 5/ Widok na park od strony zach. od Hawłowic Dolnych
- 6/ Widok na współczesne zabudowania gosp. od strony Hawłowic Dolnych
- 7/ Widok na aleję kasztanową i budynek nr 2 od zach.
- 8/ Widok na aleję kasztanową od strony Hawłowic Górnych od wsch.
- 9/ Droga dojazdowa do zabudowań gospodarczych od pd.
- 10/ Fragment starodrzewia w pd. części parku
- 11/ Widok współczesnych zabudowań gospodarczych w pn. części zespołu
- 12/ Widok na zabudowania folwarczne od pd.
- 13/ Krzyż z datą 1846 stojący na skarpie w pd. części zespołu
- 14/ Budynek spichlerza nr 3 elewacja frontowa wsch.
- 15/ Spichlerz nr 3 i mała stodoła nr 6 od pn.
- 16/ Elewacja zachodnia spichlerza nr 3
- 17/ Elewacja pd. w spichlerzu nr 3
- 18/ Drzwi wejściowe do spichlerza
- 19/ Fragment sklepienia w piwnicy spichlerza nr 3

Wkładkę założył: Przemysław Bobrowski ..... czerwiec 1994r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie .....

Wzór ODZ 1978 r.

1

2

1. Miejscowość

HAWŁOWICE
GÓRNE

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

zdjęcia

3

4

5

Wkładkę założył: Przemysław Mędrzyski, data: czerwiec 1994r.

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie

6

7

8

9

1. Miejscowość

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)

HAWŁOWICE
GÓRNE

ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY

zdjęcia

10

11

12

Wkładkę założył: ..... Przemysław Polowski ..... czerwiec 1994r.

Miejsce przechowywania negatywów: ..... MNR w Szreniawie

13

1. Miejscowość HAWŁOWICE GÓRNE	2. Obiekt (nazwa jak w karcie) ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) Zdjęcia, ~~z~~ut, opis spichlerza nr 3
--	--	--

Budynek spichlerza nr 3 powstał prawdopodobnie w poł. XIX w. Usytuowany jest w pn.- wsch. części zespołu na pd. krańcu dzisiejszego podwórza folwarcznego. Położony jest około 60 m na pn.- wsch. od budynku spichlerza- kaplicy nr 2 i około 25 m na zach. od budynku dawnej stajni nr 4. Od pn. przylega do niego niewielki budynek stodoły nr 6. Budynek posadowiony jest na cokole z cegły pełnej palonej wysokim na około 0.8 m. Ściany zewnętrzne z cegły pełnej palonej, łączonej zaprawą cementowo- wapienną prawdopodobnie w układzie krzyżowym, otynkowane. Ściany wewnętrzne z cegły pełnej palonej otynkowane i bielone wapnem. Nad piwnicami strop ceglany o sklepieniu kolebkowym. Nad I kondygnacją strop drewniany, nagi z desek na legarach położonych na drewnianych dźwigarach. Więźba dachowa drewniana o konstrukcji płatwiowo- krokwiowej z ścianką kolankową i podwójnym stolcem. Dach kryty blachą. Schody drewniane o konstrukcji drabiniastej, oraz ceglane prostobieżne do piwnic. Podłogi drewniane z desek na legarach. Posadzka cementowa. Drzwi drewniane obijane metalową blachą w ozdobnej drewnianej ościerznicy. Drewniane o konstrukcji deskowo- listwowo- zastrzałowej. Okna metalowe nieuchylne, ośmiopółowe dwupoziomowe oraz małe trójpółowe. Budynek na planie prostokątnym, jednotraktowy, z wejściem na elewacji frontowej wschodniej bez połączeń komunikacyjnych z sąsiednim budynkiem. Budynek o bryle zwartej z przybudówką zejścia do piwnicy oraz centralnym pozornym ryzalitem, podpiwniczony, dwukondygnacyjny z dachem dwuspadowym. Wnętrze na obu kondygnacjach jednopomieszczeniowe. Budynek pełnił funkcję spichlerza podłogowego. Elewacja wsch. frontowa symetryczna trójosiowa z c. centralnym ryzalitem pozornym. Na I kondygnacji centralnie umieszczony otwór drzwiowy zwieńczony belką drewnianą odcinkowo po obu bokach na osi 1 i 3 otwory okienne zwieńczone płasko. Na wysokości II kondygnacji na wszystkich osiach otwory okienne zwieńczone płasko. Elewacja podzielona jest wertykalnie na trzy przęsła przez cztery lizeny a horyzontalnie obiega ją gzyms kordonowy. Elewacja pn. pierwotnie dwuosiowa z małymi otworami okiennymi zwieńczonymi łękiem pełnym. Obecnie otwory te zachowały się tylko na II kondygnacji. Na wysokości I kondygnacji do elewacji przylega budynek stodoły. Na wysokości poddasza w szczycie pojedynczy okrągły otwór okienny. Elewacja ujęta w dwie lizeny zakończone sterczynami. Horyzontalnie podzielona dwoma rzędami gzymsu biegnącymi na wys. stropów poszczególnych kondygnacji. Elewacja zach. trójosiowa z otworami okiennymi na obu kondygnacjach. Elewacja ujęta w dwie skrajnie biegnące lizeny. Na wysokości I kondygnacji do elewacji przylega dobudówka zadaszająca zejście do piwnic. Elewacja pd. na obu kondygnacjach ślepa z jednym analogicznym jak na elewacji pn. otworem okiennym na poddaszu. Elewacja ujęta w dwie lizeny zakończone sterczynami. Do skrajnej wsch. lizeny przylega prostokątny w przekroju komin o niewiadomym przeznaczeniu. Wszystkie elewacje są otynkowane.

Wkładkę złożył: Przemysław Bobrowski - czerwiec 1994r.
(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: MNR w Szreniawie

15

16

17
46

18

1. Miejscowość	2. Obiekt (nazwa jak w karcie)	3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego)
HAWŁOWICE GÓRNE	ZESPÓŁ DWORSKO-FOLWARCZNY	zdjęcia

19

Wkładkę założył: ..... Przemysław J. Bożowski (data) czerwiec 1994r.

Miejsce przechowywania negatywów: ..... MNR w Szreniawie